

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 26 czerwca 2023 r.

BADK.DPK.133.103.2023 GK

P10-48/23	Data wpływu petycji 8 maja 2023 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 23 czerwca 2023 r.

**EMERYTURY I RENTY
Z FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH
TEMAT
WYLICZENIE Z URZĘDU EMERYTUR
DLA WSZYSTKICH KOBIET URODZONYCH W 1953 R.**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Anna Tarchała.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjęcie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany przepisów ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w celu wyliczenia z urzędu emerytur dla kobiet urodzonych w roku 1953, bez odliczeń kwot pobranych wcześniejszych emerytur.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEJ PETYCJE:

Autorka petycji wskazała na konieczność zmiany przepisów ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez takie ich sformułowanie, aby dotyczyły wszystkich kobiet z rocznika 1953. Wnioskodawczynie twierdzi, że ustawa wykluczyła wiele kobiet z rocznika 1953, które nie skorzystały z niej postanowień. Niektóre emerytki nie złożyły wniosku we wskazanym w ustawie terminie 6 miesięcy, a inne pracowały na wcześniejszej emeryturze i przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego miały przyznaną emeryturę np. z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W petycji wskazano również, że kobiety urodzone 31 grudnia 1953 r. powszechny wiek emerytalny uzyskały 30 kwietnia 2014 r.

Autorka petycji podkreśliła, że w ustawie z dnia 19 czerwca 2020 r. wskazano wymóg, który według niej nie powinien być wprowadzony: „pod warunkiem, że prawo do emerytury przed osiągnięciem wieku emerytalnego ma ustalone na podstawie wniosku złożonego przed dniem 1 stycznia 2013 r.”. Według wnioskodawczynie warunek ten nie uwzględnia podwyższonego wieku emerytalnego kobiet z rocznika 1953. Gdyby warunek ten był sformułowany w sposób ścisły i uwzględniał podwyższony wiek emerytalny tych kobiet, to graniczną datą powinien być 30 kwietnia 2014 r. Wszystkim kobietom urodzonym w 1953 r. z urzędu powinna być wyliczona emerytura bez odliczeń kwot pobranych wcześniejszych emerytur.

Autorka petycji podkreśliła też, że wskazana przez nią ustawa podzieliła kobiety z rocznika 1953 na trzy grupy i każdą z nich potraktowano inaczej. Wiele kobiet urodzonych w 1953 r. skrzywdzono, ponieważ obliczono im emerytury, od których odliczono kwotę pobranych wcześniej emerytur - skarżą one ZUS do sądów w Polsce i przegrywają sprawy. Kobiety wniosły skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Tracą czas, zdrowie i pieniądze na omawianą sprawę.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz.1222) w art. 1 dodała do ustawy zmienianej art. 194i oraz art. 194j.

W **art. 194i** postanowiono, że do ustalenia podstawy obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ubezpieczonego urodzonego w 1953 r., nie stosuje się przepisu art. 25 ust. 1b, jeżeli wniosek o przyznanie tej emerytury zgłosi w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, pod warunkiem że prawo do emerytury przed osiągnięciem wieku emerytalnego ma ustalone na podstawie wniosku złożonego przed dniem 1 stycznia 2013 r.

Art. 194j stanowi, że kwotę emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ubezpieczonemu urodzonemu w 1953 r., który wcześniej pobierał emeryturę wymienioną w art. 25 ust. 1b na podstawie wniosku złożonego przed dniem 1 stycznia 2013 r., ustala się ponownie od podstawy ustalonej z zastosowaniem art. 194i.

Przeliczeniu podlega podstawa obliczenia emerytury przyjęta w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury, a do ustalenia nowej kwoty emerytury przyjmuje się średnie dalsze trwanie życia przyjęte w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury, a następnie uwzględnia się kolejne zmiany wysokości świadczenia.

Emerytura w ponownie ustalonej wysokości przysługuje od dnia, od którego podjęto wypłatę emerytury przyznanej na podstawie art. 24, a w przypadku gdy prawo do tej emerytury było zawieszane - od dnia, od którego mogłaby być podjęta jej wypłata. Jeżeli ponownie ustalona wysokość emerytury przyznanej na podstawie art. 24 jest wyższa od wypłacanej dotychczas, emerytowi wypłaca się wyrównanie. Kwotę wyrównania stanowi różnica między sumą kwot emerytur, jakie przysługiwałyby w okresie od dnia, o którym mowa w ust. 4, do dnia wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, z uwzględnieniem ich waloryzacji, a sumą kwot wypłaconych w tym okresie.

INFORMACJE DODATKOWE:

Przepis art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS podlegał konstytucyjnej ocenie Trybunału Konstytucyjnego (w sprawie P 20/16). Ówczesny przepis przewidywał mechanizm potrącenia kwot pobranych już wcześniej emerytur w odniesieniu do osób urodzonych w 1953 roku, które przeszły na emeryturę po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. Przepis ten został wprowadzony ustawą z 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2012 r. poz. 637), który wszedł w życie 1 stycznia 2013 roku. Trybunał Konstytucyjny

stwierdził, że mechanizmu potrącania kwot pobranych świadczeń z tytułu wcześniejszej emerytury przy obliczaniu podstawy emerytury powszechnej dla kobiet urodzonych w 1953 roku narusza wynikającą z art. 2 Konstytucji zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego przezeń prawa. Ubezpieczeni przechodząc na wcześniejszą emeryturę nie mieli świadomości co do dalszych skutków prawnych w zakresie przyszłych uprawnień emerytalnych, a tym samym wiedzy o zmniejszeniu ich zgromadzonego kapitału.

Skutkiem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego było ponowne ustalenie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych korzystniejszej emerytury dla ubezpieczonych objętych zakresem podmiotowym wyroku. Zakład powinien wypłacać emeryturę korzystniejszą, tj. obliczoną w powszechnym wieku emerytalnym czy też emerytury wcześniejszej

W związku z powyższym wielu ubezpieczonych wniosło do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skargi o wznowienie postępowania oraz o uchylenie decyzji ustalającej wysokość emerytury pomniejszonej o emeryturę pobraną przed uzyskaniem wieku emerytalnego.

Moc wiążącą ma sentencja orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, a nie tezy formułowane w uzasadnieniu orzeczenia, niemniej jednak Trybunał Konstytucyjny sam wskazał, że skutkiem wyroku jest prawo wznowienia postępowania na mocy art. 190 ust. 4 Konstytucji dla wszystkich kobiet objętych zakresem orzeczenia Trybunału. Regulacja ta służy tzw. sanacji (nie)konstytucyjności przepisów, na których zostały oparte ostateczne decyzje (prawomocne wyroki), w których zastosowano art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Utrata mocy obowiązującej wymienionego przepisu powoduje możliwość rozstrzygnięcia sprawy z pominięciem derogowanego przepisu. Zasadniczo nastąpi to we wszystkich sprawach, w których niekonstytucyjna norma prawna była podstawą rozstrzygnięcia o prawach osób, bez względu kto i w jakim trybie zwrócił się do Trybunału.¹

W orzecznictwie podnosi się, że art. 190 ust. 4 Konstytucji RP nie przewiduje automatycznego wyeliminowania orzeczenia (decyzji) wydanego na podstawie niekonstytucyjnego przepisu, a stwarza możliwość ponownego rozpatrzenia tej samej sprawy na podstawie nowego stanu prawnego ukształtowanego wskutek wejścia w życie orzeczenia Trybunału (wyrok NSA z 20 listopada 2020 r., II FSK 1110/18, LEX nr 3096149).

Dodane przepisy, tj. art. 194i i 194j, ustawy o emeryturach i rentach z FUS poza określeniem warunków i sposobu dokonania przeliczenia ponownej emerytury zawierają również rozwiązania proceduralne wskazujące ubezpieczonym drogę postępowania oraz realizację przysługujących im uprawnień. Ustawa zmieniająca miała na celu unormowanie

¹ Tomasz Smoliński, Magdalena Tyska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (w:) „Praca i zabezpieczenie społeczne”, t. LXII, nr 7/2021, ISSN 0032-6186.

sytuacji kobiet z rocznika 1953, które po wyroku Trybunału uzyskały prawo do przeliczenia emerytury powszechnej bez pomniejszania jej o pobraną wcześniejszą emeryturę.

Ustawa z dnia 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie gwarantuje jednolitego przeliczenia emerytur dla całego rocznika 1953, a problem dotyczy nadal kobiet, które zostały podzielone na trzy odrębne grupy:

1. Te, które po ukończeniu 60. roku życia złożyły wniosek o emeryturę powszechną i zamrożono im kapitał początkowy oraz składki, odliczono pobrane emerytury wcześniejsze, a jednak pozostawiono emerytury na tych samych zasadach. Po przeliczeniu zyskują one mało korzystne podwyżki i wyrównania bądź nie uzyskują ich w ogóle.

2. Te, które nie składały wniosków w ogóle (w tym przypadku podwyżki i wyrównania są po przeliczeniu bardzo korzystne).

3. Te, które będąc na wcześniejszej emeryturze dodatkowo pracowały – również po osiągnięciu wieku powszechnego (w tym przypadku emerytki nie zyskują nic, bądź kwoty są minimalne).

Posłowie Paweł Szramka, Urszula Nowogórska, Jarosław Sachajko skierowali 10 listopada 2020 r. interpelację nr 14276 do ministra rodziny i polityki społecznej w sprawie niejednorodnych zasad przeliczania emerytury powszechnej oraz zwrotu należnych świadczeń osobom uprawnionym po wprowadzeniu w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Ministerstwo w odpowiedzi wskazało, że regulacje prawne wprowadzone ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. mają na celu umożliwienie przeliczenia emerytur powszechnych bez zastosowania, zawartego w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, mechanizmu pomniejszania podstawy ich obliczenia o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych, wszystkim ubezpieczonym z rocznika 1953, pobierającym emeryturę wcześniejszą na podstawie wniosku złożonego przed dniem 1 stycznia 2013 r.

Należy podkreślić, że przeliczenie emerytur powszechnych na podstawie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. wobec ubezpieczonych urodzonych w 1953 r., którzy mieli ustalone prawo do emerytury wcześniejszej przed 1 stycznia 2013 r. oraz złożyli wniosek o przyznanie emerytury powszechnej i otrzymali decyzję przyznającą tę emeryturę przed wejściem w życie ustawy zmieniającej, dokonywane będzie na podstawie, wprowadzonego nowelizacją, art. 194j ustawy emerytalnej. Dotyczy to również ubezpieczonych, którym organ rentowy, na podstawie art. 95 ustawy emerytalnej, wstrzymał wypłatę emerytury powszechnej realizując jednocześnie wypłatę świadczenia korzystniejszego.

Powyższe oznacza, że do ustalenia podstawy emerytury przyjęte zostaną parametry - kapitał początkowy, kwota składek na ubezpieczenie, średnie dalsze trwanie życia - obowiązujące w chwili składania wniosku (w odniesieniu do znacznej grupy kobiet były to lata 2013–2014), w taki sam sposób przeliczone zostaną świadczenia dla członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej po ubezpieczonym.

Natomiast wobec ubezpieczonych składających wnioski o emeryturę powszechną po raz pierwszy po wejściu w życie ustawy zmieniającej – ustalenie wysokości świadczenia będzie dokonywane w oparciu o art. 194i ustawy emerytalnej, co oznacza, że organ rentowy przyjmie do ustalenia podstawy wymiaru emerytury również parametry obowiązujące w dniu złożenia wniosku, z tym że będzie to już dzień przypadający w okresie między 10 lipca br. a 10 stycznia 2021 r.

Ustalenie nowej wysokości emerytury dokonane zostanie w oparciu o średnie dalsze trwanie życia przyjęte w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury powszechnej (lub w decyzji, którą podjęto jej wypłatę, jeżeli emerytura była zawieszona z tytułu kontynuowania zatrudnienia), a następnie uwzględnione zostaną kolejne zmiany wysokości świadczenia.

Należy ponadto podkreślić, że emerytura w ponownie ustalonej wysokości będzie przysługiwała od dnia, od którego podjęto wypłatę emerytury powszechnej, a w przypadku gdy prawo do tej emerytury było zawieszane - od dnia, od którego mogłaby być podjęta jej wypłata. Jeżeli ponownie ustalona wysokość emerytury będzie wyższa od wypłacanej dotychczas, organ rentowy wypłaci stosowne wyrównanie. Kwotę wyrównania stanowić będzie różnica między ponownie obliczoną emeryturą, a wysokością dotychczasowego świadczenia za cały okres, w którym świadczenie było pobierane w niższej wysokości.

Przyjęte rozwiązanie respektuje fundamentalną zasadę prawa emerytalnego – zasadę wnioskowości wyrażoną w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej, która stanowi, że postępowanie w sprawie świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku osoby zainteresowanej. Zgodnie z brzmieniem art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej wniosek ten może być wycofany do momentu uprawomocnienia się decyzji dotyczącej świadczenia, co skutkuje umorzeniem postępowania w sprawie świadczeń. Rozwiązanie to zapewnia również jednolitość opartą na zastosowaniu, wobec wszystkich osób objętych nowelizacją, tych samych norm prawnych przy uwzględnieniu odmienności indywidualnych stanów faktycznych (w szczególności wysokości kapitału oraz składek odprowadzanych na ubezpieczenie społeczne), a także warunków zdeterminowanych w momencie złożenia w organie rentowym wniosku o świadczenie. Moment złożenia wniosku o świadczenie stanowi indywidualną decyzję ubezpieczonego.

Resort rodziny i polityki społecznej aktualnie nie prowadzi prac dotyczących ponownej nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie sposobu naliczania emerytur osobom ubezpieczonym z rocznika 1953.

INFORMACJE DODATKOWE:

Zgodnie z § 91 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" nie nowelizuje się przepisów zmieniających inną ustawę, zatem ewentualna zmiana przepisów, wnioskowana przez autorkę petycji powinna być zawarta w odrębnej ustawie nowelizującej ustawę o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

OPRACOWAŁA

Gabriela Kopania

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz